

« evidentiam rei et notitiam causae et proprietatum, sed cedendo auctoritati dicentis. Itaque in fide manet res obscura ut antea erat, sed creditur propter auctoritatem dicentis. Non igitur fides proprie loquendo est notitia (simplex), sed assensus ».

Et hanc eamdem conclusionem ex multis aliis Scripturae locis late prosequitur Bellarminus, additis etiam Patrum testimentiis caeterisque monumentis Traditionis (¹). Verum ea quae hactenus dicta sunt, abunde sufficiunt ad catholicum dogma vindicandum, praesertim cum protestantiae novitatis ne apparet quidem vestigium reperire sit in tota continenter historia christiana. Itaque sine ulla difficultate tanquam indubitata iam accipitur haec actus fidei definitio: *Firmus assensus mentis in veritates a Deo revelatas ob ipsius revelantis Dei auctoritatem*, in qua quidem definitione omnes ad unum conveniunt catholici. Sed quia, cum ad scientificam determinationem devenitur, non una est explicatio circa modum quo in auctoritatem divinam praedictus resolvitur assensus, ideo succedit nunc domestica controversia, pro cuius elucidatione sequens statuitur propositio.

(¹) Vide Bellarminum, loco superius citato, a cap. 6º ad 11º inclusive.

THESIS XVI.

¶ Actus fidei in sua essentia consideratus dici debet actus simplex atque omnino incomplexus, immediate innixus auctoritati Dei revelantis per praembulam cognitionem intellectui praesentatae, minime vero huic eidem cognitioni quae solum de praerequisitis est. Unde ipsa divina auctoritas reduplicative in quantum formalis obiecti munere fungitur, non cadit sub fidei actu ut quae propter seipsam creditur, iuxta notam Suarezii sententiam; neque etiam ut quae assensu immediato ex apprehensione terminorum affirmatur, iuxta Lugonis opinionem; sed pure et simpliciter ut propter quam credimus quaecumque sunt materialia fidei obiecta, ita ultimato terminando credendi motum, ut ne quaestioni quidem de ulteriori quadam resolutione locus remanere possit.

Dictum est in fine praecedentis propositionis, theologos omnes convenire in hanc actus fidei definitionem: firmus mentis assensus in veritates a Deo revelatas ob Dei revelantis auctoritatem. Sed quia haec ipsa Dei auctoritas non potest terminare fidei actum nisi sit a nobis certo cognita et asserta, duplice modo exponi posset illud « ob revelantis auctoritatem » — Primo ita: Ob Dei auctoritatem, medio tamen assensu in ipsam, sicut si crederem revelata, immediate innixus assensui quo auctoritatem apprehendo, sic resolvendo actum meum: *Credo trinitatem vel incarnationem, quia teneo Deum eam revelasse*. — Secundo ita: Ob Dei auctoritatem immediate propter seipsam, quatenus crederem revelata, innixus auctoritati per praeviam cognitionem praesentatae, non autem cognitioni praesentanti illam, sic resolvendo meum credendi actum: *Credo trinitatem vel incarnationem, non praeceps et formaliter quia teneo Deum eam revelasse, sed absolute et citra intermedium, quia revelavit*. — Et statim patet differentia, quia in priori modo ipse subiectivus actus quo assero Dei auctoritatem et revelationem, ratio mihi

etiam revelat se revelare illud, et se esse fide dignum; unde propter hanc eamdem revelationem exercitam utrumque et credibile et credendum est. — Sed si quis bene consideret, neque hic potest sisti. Si enim credo Deum revelasse incarnationem propter revelationem exercitam qua revelavit se revelare, et si insuper per omnem fidei actum creditur tum res revelata, tum auctoritas et locutio revelantis, debebo etiam credere ipsam exercitam revelationem propter quam credo revelationem directam, ac per hoc, iterum reddit quaestio: cur credis istam revelationem exercitam, et sic in infinitum, quin unquam perveniat ad ultimum, cum in hac via logice procedendo, semper creditur hoc quia creditur illud. Nam si ad secundam instantiam in qua velles consistere, respondes te credere quod Deus revelavit incarnationem propter revelationem revelationis, attingendo illam non ut quod creditur, sed solum ut quo vel propter quod creditur, iure meritoque petam cur non idem dixeris in resolutione initiali. Ergo, vel mutes resolutionem primam, vel fatearis fore semper locum instantiae ulteriori. — Accedit et vitiosa circulatio, quia tunc vitiosus circulus est, quando assignatur ut ratio illud ipsum de quo ratio quaeritur. Et sic est in sententia ista, in qua propter auctoritatem et revelationem Dei *formaliter ut creditam*, creditur haec ipsa auctoritas et revelatio. Nec iuvat omnino recurrere ad supernaturalitatem actus. Quidquid enim nunc sit de formalis obiecto actuum supernaturalium, an possit necne attingi actu etiam naturali, id saltem pro inconcusso habendum, nimurum actum supernaturale non esse contra naturam intellectus, et si quid contineat mysteriosum atque incomprehensibile, non tamen contradictorium et implicans in terminis, sicut esset circulatio vel processus in infinitum. — Unde plane subscribendum censeo iudicio Lugonis, Disp. 1 de fide Sect. 6, n. 82: " Secunda sententia, inquit, docet primam Dei veritatem prout movet ad credenda mysteria, debere cognosci et credi per ipsam fidem, et quia Deus revelat suam veritatem. Ita cum aliis Suarez, qui fatetur hoc esse magnum fidei mysterium, quod fides, licet non videat clare obiectum neque res creditas, nihilominus non accipiat obiectum suum, ut in illo per se nitatur, tanquam

« cognitum per aliud lumen, sed sua virtute et efficacia credat illud; quod variis modis explicare et suadere conatur... Porro primam Dei veritatem debere aliunde cognosci quam ex sola revelatione, ut possit ad aliorum articulorum assensum movere, ex eo probari videtur, quia alioquin incidimus in circumlocutum inexplicabilem. Nam si incarnationem credis quia Deus est summe verax et id revelavit, et rursum Deum esse summe veracem credis, quia Deus id de se revelavit, quaero cur credas Deo dicenti se esse summe veracem? Dicis, quia Deus est summe verax. Ecce Deo dicenti credis summam eius veritatem quia ipse est summe verax, et rursus hoc totum credis quia Deus dicit se esse summe veracem. Quod quantumcumque explicetur, totum est ludere verbis ». — Haec de sententia Suarezii.

Succedit igitur sententia ipsius Lugonis (¹), qui in hoc a Suarezio discedit, quod ipse vult obiectum formale, seu infallibilitatem ac revelationem Dei, *in ipso fidei actu affirmari assensu immediato ex sola apprehensionem terminorum*: infallibilitatem quidem, quam ponit regulariter saltem per se evidentem; revelationem vero seu locutionem, quam dicit integrari ex omnibus signis credibilitatis, puta miraculis, prophetiis, aliisque eiusmodi, atque hoc modo fieri immediate affirmabilem ab omni eo qui eiusmodi locutionem in suis omnibus circumstantiis atque adiunctis apprehendit. Caeterum, assensum in rem revelatam vult fluere tamquam conclusionem ex praemissis, ita ut totum fidei negotium in quodam ratiocinio constituat. " Si bene attendamus, inquit Disp. 1, Sect. 6, n. 77, assensus fidei fit per hunc discursum sive formalem sive virtualem: Revelatio divina fallere non potest. Deus revelavit Verbum esse hominem. Ergo Verbum est homo. Quae omnia unico actu possunt attingi si dicas: Verbum est homo, quia Deus revelavit, et revelatio Dei infallibilis est ». Et infra, Disp. 10, Sect. 2, n. 16: « Suppono ex Disp. 1, discursum fidei includere tres assensus realiter vel virtualiter, scilicet: Deus est prima veritas. Deus dicit

(¹) Lugo, de fide, Disp. 1, Sect. 6-8, et Disp. 10, Sect. 2.

Lo que esto contiene en un testimonio verdadero es que
Es así que el acto de fe está contenido en testimonio verdadero
dijo el acto de fe debe ser cierto.

« incarnationem. Ergo incarnatio facta est ». — Sed contra est primo, quia in omni complexu iudiciorum in quo unum iudicium est ratio et fundamentum alterius, complexus ipse dicendus est pertinere ad ordinem illum in quo invenitur iudicium princeps, quod comparatur ad alterum ut ratio determinans. Videndum igitur, ad quem ordinem pertineant duo priora iudicia quae in discursu Lugonis ut praemissae se habent: *Deus est prima veritas, Deus dicit incarnationem*. Si enim in ordine fidei nequam inveniantur, sed omnino in ordine scientiae, totus quoque complexus extra fidei ordinem sit necesse est. Atqui non a longe petenda solutio. Nam ex hoc ipso quod dicuntur iudicia illa immediate fundata supra apprehensionem terminorum, statim appareat quod ne appareret quidem credendi ratio in eis esse possit, nisi forte velimus credendi vocabulum aequivoce et improprie usurpare, eo nempe pacto quo aliquando dicimus credere ea de quibus imperfectam adhuc scientiam habemus, ut supra in prolegomeno § 2. Nulla ergo verosimilitudine complexus praedictorum iudiciorum fides dici potest. — Sed contra est secundo, quod nec fidei rationem prae se fert iudicium ultimum in illatione veniens: *ergo incarnatio facta est*, etiamsi solitarie accipiatur. Ex quo enim iudicium illud assignatur ut conclusio syllogismi, ostenditur habere pro motivo connexionem cum praemissis, id est evidentiam illationis, minime vero testimonium quocumque tandem modo sumptum. Et universim loquendo, nulla prorsus fides, sive quae auctorati attestantis, sive quae evidentiae in attestante nititur, velut syllogismi conclusio recte usquam assignabitur. Etenim, (quod diligenter considerandum venit), etiam cum sermo est de fide propter evidentiam in attestante, quae etsi minime sit univoca cum fide de qua nunc loquimur, adhuc tamen fidei nomen vere recipit, ubinam proprie est fidei actus? An forte in conclusione huius argumenti: quidquid est dictum in veraci testimonio est verum, sed hoc est dictum in veraci testimonio, ergo est verum? Minime gentium, nam in omnium hominum aestimatione assensus in conclusionem prout fluentem ex praemissis, actus scientiae est, non fidei. Sed notandum quod in conclusione syllogismi venit tantum: ergo hoc

dictum verum est, veritate scilicet dictionis seu conformitatis cum obiecto. Et quia aliud est assentiri conformitati dictionis cum redicta, aliud vero assentiri rei dictae secundum se, si propter evidentiam conformis attestationis procedo ad affirmandum obiectum in sua ontologica realitate, tunc et tunc solum pono quemdam fidei actum, indivisim tendentem in rem dictam ut in id quod affirmatur, et in evidentiam dictionis conformis ut in rationem affirmandi. Nullibi vero in conclusione argumenti, formiter stando in illa, credendi actum reperire erit, et multo multoque minus tales actum credendi qui pro motivo habeat auctoritatem testificantis. — Sed contra est tertio, quia si duo priora iudicia non possunt esse minus certa quam tertium, ut ipse Lugo fatetur (¹), et evidens ratio suadet, iam impossibile est ut fidei nostrae certitudo sit appetitiva summa. Quaeritur enim quomodo in sola apprehensione terminorum propositionis qua enuntiatur factum divinae revelationis, fundari possit iudicium super omnia certum. Et crescit quaestio si exclusio perfectae evidentiae ponatur essentialis conditio huius iudicii, quemadmodum coactus est Lugo dicere (²), ad salvandam libertatem assensus fidei christiana. Neque enim valet si dicas certitudinis excessum provenire ex imperio voluntatis, quia in fide divina imperium voluntatis regulari debet per dictamen rationis rectae. Ratio autem recta dictat quod nunquam voluntarie inhaerendum est alicui iudicio, ultra id quod meretur causa obiectiva propter quam fit assensus. Nihil quoque iuvat appellare ad condemnationem propositionis in qua dicebatur: *Voluntas non potest efficiere ut assensus fidei in seipso sit magis firmus quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium* (³). Aliud enim sunt rationes ad assensum impellentes, aliud vero ratio formalis obiectiva cui sub voluntatis imperio assensus innititur. Quippe rationes ad assensum impellentes nihil aliud hic sunt quam motiva

(¹) Lugo, Disp. 7, Sect. 2, n. 12.

(²) Id., Disp. 2, Sect. 1.

(³) Propositio 19 inter damnatas ab Innocentio XI, Enchirid. n. 1036.

credibilitatis, quae in tantum impellunt ad fidem, in quantum ostendunt locum esse credendi Deo.

Mitto alia multa quae adhuc adiici possent, et concludo quod neutra explicatio satisfacit, neque illa prior excogitata a Suarezio, neque haec posterior a Lugone. Et quia inter has duas opiniones quae ambae procedunt ex suppositione complexionis (saltem virtualis) actus fidei, nullum datur medium possibile, iam sequitur veritas assertionis nostrae: ipsum scilicet fidei actum esse actum simplicem et omnibus modis incomplexum, in quo Dei revelantis auctoritas secundum quod fungitur munere obiecti formalis, attingitur pure et simpliciter ut *propter quam* credimus quaecumque sunt materialia obiecta revelata. Sed hoc ipsum directis iam argumentis adstruamus.

§ 2.

Demonstratum est in generali Prolegomeno cap. 3 § 1, fidem divinam et supernaturalem habere cum fide humana et naturali communem resolutionis obiectivae modum, nihilque reliquum esse nisi ut consideretur modus fidei humanae, et quidquid de ea docet vulgaris etiam atque quotidiana experientia, proportionaliter transferatur ad actum fidei divinae. Id totum a Cardinali de Lugo solide ac nervose probatum accepimus, quamquam ille deinde in negotio analysis fidei vulgaris omnino defecisse videatur, non distinguens inter fidem auctoritatis et fidem evidentiae testimonii, et ne hanc quidem, sicut ex supradictis liquet, recte interpretans. Nunc ergo, si paulisper consideres modum quo exempli gratia credis Titio aliquid tibi attestanti, videbis in primis quod credis propter auctoritatem, sed non credis auctoritatem quam aliunde notam habere debes, adeoque non coniungis actum credendi rem attestatam cum actu credendi scientiam, veritatem, et locutionem tui interlocutoris. Videbis insuper quod verbis eius adhibendo fidem, nullum ratiocinium formas, et non educis conclusionem ex praemissis. Sed praesupposita notitia de eo quod fide dignus sit interlocutor tuus, auditaque eius asseveratione, ponis simplicem assentiendi actum

qui loquentis auctoritatem citra intermedium pro ratione habet. Ergo idem sentiendum est de actu fidei divinae. Et re quidem vera, fides divina quoad substantiam actus sub nostra conscientia cadit, ut dictum est in superioribus. Atqui cum fidei theologicae actum elicimus, minime experimur nos discurrere, aut iudicium iudicio componere, sed post revocatam in mentem revelationem Dei de veritatibus nostrae religionis, in simplicem assensum erumpere qui hoc uno vocabulo redditur: credo.

Crescit autem argumentum si natura actus theologici spectetur. Nam si actus fidei est quidam complexus iudiciorum quibus primo affirmatur Dei infallibilitas et revelatio, deinde vero et ex consequenti id quod revelavit Deus, fides quam adhibeo revelatis semper habebit pro ratione immediata nexum quo iudicium posterius nectitur cum priori, et nunquam proprie loquendo, in ipsam solam increatam Dei auctoritatem seu in primam Veritatem assensus resolvetur. Non est igitur alias modus salvandi id quod necessario inveniri debet in actu theologicae virtutis, nisi retineatur simplex illa ac naturalis notio fidei indivisim tendentis in rem revelatam *ut in obiectum quod*, et in auctoritatem divinam per praevium actum praesentatam intellectui *ut in obiectum quo seu propter quod* (¹).

Confirmatur demum auctoritate S. Thomae in praesenti:
 « Cum credere, inquit, ad intellectum pertineat prout est a vo-

(¹) Hanc fidei notionem tradit ipsemet Suarez de Incarn. Disp. 54, Sect. 5, ubi de cultu imaginum agens dicit: «Potest (intellectus) tendere « in aliquod materiale obiectum propter aliud ut quo, seu ut formale, « etiamsi actu non tendat in illam rem quae est formale obiectum, « tamquam in rem seu materiam circa quam proprie versatur, quae « solet dici obiectum quod... Nam fidelis assentitur veritatibus fidei, nixus « divino testimonio et veritati infallibili eius ut rationi formalis, quamvis « eo actu quo credit rem revelatam, non credit vel Deum esse primam « veritatem iufallibilem, vel Deum hoc revelasse ». Si autem hoc simplici actu assentitur quis veritatibus revelatis, iam habetur quidquid est de essentia actus fidei, et non oportet adiungere actum priorem qui in ratione credendi intrinsece clauderetur, nisi perperam confundatur ipsa auctoritas obiectiva cui nititur assensus, cum actu quo haec auctoritas praesentatur intellectui.

« luntate motus ad assentiendum, potest obiectum fidei accipi « vel ex parte ipsius intellectus, vel ex parte voluntatis mo- « ventis intellectum. Si quidem ex parte intellectus, sic in obie- « cto fidei duo possunt considerari. Quorum unum est materiale « obiectum fidei, et sic ponitur actus fidei *credere Deum*, quia « sicut supradictum est, nihil proponitur nobis ad credendum, « nisi secundum quod ad Deum pertinet. Aliud autem est for- « malis ratio obiecti, quod est sicut medium propter quod tali « credibili assentitur, et sic ponitur actus fidei *credere Deo*, quia « sicut supra dictum est, formale obiectum fidei est veritas « prima, cui inhaeret homo ut propter eam creditis assentiatur. « Si vero consideretur tertio modo obiectum fidei, secundum « quod intellectus est motus a voluntate, sic ponitur actus fidei « *credere in Deum*. Veritas enim prima ad voluntatem pertinet « secundum quod habet rationem finis ». Sed si unus idemque integer fidei actus exprimitur per hoc quod est *credere Deum*, et *credere Deo*: credere Deum secundum quod Deus est mate- riale obiectum, credere Deo secundum quod Deus est obiectum formale, ergo obiectum formale qua tale in fide non attingitur ut quod creditur vel affirmatur, sed solum ut quo creditur, vel cui assensus nititur, et sic reddit semper eadem conclusio.

Obiicitur primo: *Propter quod unumquodque tale, et illud magis. Sed res revelata est credita propter divinam auctoritatem et locutionem. Ergo multo magis debet esse credita divina auctoritas.*

Respondeo: *Dist. mai.* Propter quod, ut et quia tale, unumquodque tale, et illud magis, *conc. mai.* Alio modo, *neg. mai.* — Sane vero, si aliquid sit amatum propter aliud ut amatum, et illud magis. Si aliquis sit doctus quia edoctus ab alio docto, et ille magis. Si conclusio sit visa propter praemissas visas, et illae magis. Sed non sequitur: si homo est homo propter animam rationalem, ergo anima rationalis est magis homo. Non sequitur: si hoc credo propter tuam attestacionem, ergo factum attestacionis tuae magis credo. Unde argumentum supponit illud ipsum quod in quaestione est, videlicet quod res revelata sit credita propter divinam auctoritatem ut creditam; quo in casu

tantum, recte sequeretur: ergo et illa magis. Porro falsitatem suppositi evidenter demonstrat id quod in fide humana quotidie experimur. Dum enim credo quod dicit Titius propter Titii au- toritatem, certe non propter illam ut creditam; quippe non credo eius auctoritatem quam aliunde suppono, neque eius lo- cutionem quam hic et nunc experior.

Sed nota bene quod cum divina auctoritas non credita di- citur, sermo est de illa reduplicative in quantum formalis obiecti munere fungitur, ut in thesi expresse positum est. Nunc autem quia Deus revelando quamlibet veritatem, exercite etiam revelat suam locutionem necnon et auctoritatem, imo quia signate reve- lavit illam in multis Scripturae locis, constat quod haec ipsa auctoritas ac locutio connumeratur inter alia obiecta revelata. Et ideo, sicut creditur Trinitas quia Deus dixit se esse unum in essentia et trinum in personis, ita et creditur divina aucto- ritas quia Deus se primam veritatem attestatur. Verumtamen auctoritas credita ut credita non potest esse plus quam materiale obiectum in aliquo particulari fidei actu. Caeterum tam in eo actu quam in quolibet alio, auctoritas reduplicative qua motivum, debet esse aliunde nota, et nequaquam attingitur ut quod, sed ut quo, vel propter quod, iuxta hactenus declarata.

Obiicitur secundo: *Saltem cognitio auctoritatis Dei revelantis debet esse certior quam assensus in rem revelatam propter dictam auctoritatem. Sed haec certior cognitio nequit esse actui credendi extrinseca. Ergo necesse est ut credendi ratio ex quadam comple- xione iudiciorum constituatur.*

Respondeo: *Dist. mai.* Deberet esse certior si assensus in rem revelatam niteretur cognitioni quae habetur de auctoritate et locutione Dei, *conc. mai.* Si nititur ipsi auctoritati quam cognitio illa solummodo praeintroduxit et praesentem reddidit intellectui, *neg. mai.* Tunc enim non oportet ut adhaesionis firmitas proportionetur causae praesentanti auctoritatem, sed solum au- toritati per causam hanc praesentatae. Et hic reddit comparatio superius adhibita de vapore in locomotiva. Certe sunt gradus in vi et intensitate vaporis; possunt etiam esse gradus in effi- cacie causae quae aperit viam expansioni vaporis in cylindro.

Peto autem cuinam proportionabitur intensitas motus et rotationis velocitas, an efficacitati causae quae aperuit vaporis viam, an non potius soli intensitati ipsius vaporis cui aperta est via? Et simile est in praesenti.

Imo dico non esse possibile medium salvandi id quod omnes salvare volunt et debent, videlicet assensum in res revelatas esse appretiative super omnia firmum, nisi ipsissima divina auctoritas citra omne intermedium ponatur ratio et obiectivum fundamentum assensus. Haec enim sola dignitatem habet ad fundandum adhaesionem super omnia, non autem tua cognitio, non evidencia veracitatis testimonii quam forte habes. Et si haec sola dignitatem habet ad fundandum adhaesionem super omnia, haec etiam sola potest esse de facto fidem nostram fundans, eo quod fides nostra est rationabilis et consona dictamini recto. Non enim recursus datur ad imperium voluntatis, quia imperium voluntatis, faciens assentire intellectum ultra id quod meretur ratio obiectiva in quam mentis adhaesio resolvitur, est imperium irrationalis et caecum, adeoque a fide theologica removendum. Et hoc est quod iam supra notatum est in confutatione sententiae Lugonis, sed non potest satis inculcari, quoniam se habet instar principii directivi in tota hac quaestione.

Obiicitur tertio: *Saltem divina auctoritas non terminat actum fidei nisi in quantum fides imperatur a voluntate. Ergo postquam assignatum est motivum divinae auctoritatis, adhuc locus est resolutioni ulteriori in bonum quod movet voluntatem.*

Respondeo: *Dist. antec.* Si ly « in quantum » significet quod determinatio voluntatis requiritur quasi ad compleendum et ulterius perficiendum rationem obiectivam intellectualis assensus, adeoque fidei formaliter sumpta, *neg. antec.* Si ly « in quantum » significet solummodo quod voluntatis determinatio requiritur, quia ratio auctoritatis, etsi undequaque sufficiens ad fundandum assensum firmum et rationabilissimum, non tamen ea est per quam motu spontaneo ac necessario trahatur intellectus, *conc. antec.* Sed in hoc sensu, nulla est argumenti consequentia. Et sane, auctoritas est ratio ita sufficiens ad terminandum assensum creditis, ut sufficientior dari omnino non possit. Et hoc ipsum

intellectus clare videt. Nunc autem cum haec ratio non sit evidencia veritatis, ideo intellectus non ex sese erumpit in assensum, sed indiget applicari ad actum a voluntate. Unde non sequitur, locum esse ulteriori rationi in qua ultimo sistat actus credendi, formaliter in sua essentia intrinseca consideratus. Aliud quippe est quod motivum auctoritatis non sufficiat ad determinandum spontaneum assentendi modum, aliud vero est quod non sufficiat ad terminandum assensum ipsum, dum intellectus per illuminatum voluntatis imperium ad actum applicatur. Scito itaque quod toto caelo aberrant quicumque concipiunt actum fidei, quasi in eo partialiter saltem, esset *pro ratione* voluntas.

Sic igitur, si instituatur obiectiva actus fidei resolutio dicendum est fidem *formaliter* sumptam, seu quoad actum elicitem, resolvi in auctoritatem Dei revelantis, cui tamquam proprio fidei motivo inhaeretur; *affective* autem, seu quoad pium credulitatis affectum, in obiectivam honestatem propter quam voluntas imperat credendi actum; *dispositive* demum, seu quoad praevios actus intellectus, in motiva credibilitatis ex quibus iudicamus revelationem christianam esse prudenter et ex obligatione credendam (¹). Porro de hoc ipso praevio credibilitatis iudicio specialis consideratio esse iam debet, et ad hoc pertinet sequens propositio.

(¹) Nota cum Wirceburgensibus, de Virt. n. 159, quod analysis fidei est reductio eius ad rationem a qua pendet, ita scilicet ut iuxta monitum S. Petri simus parati ad satisfaciendum omni poscenti nos de ea quae in nobis est spe. Quia vero in fidei negotio plures actus interveniunt, illa interrogatio *cur credis?* est aequivoca, et accipi potest de fide vel *formaliter*, vel *affective*, vel *dispositive* sumpta. Sensus enim potest esse: Quare assentiris huic mysterio? Vel: Quare vis credere, seu quare imperas assensum? Vel: Quare iudicas hoc mysterium esse credibile et credendum tamquam a Deo revelatum? Et ad singulam quamque quaestionem specialis etiam responsio est adhibenda.

est assentiendi revelatis. In posteriori autem ratio assentiendi non est nisi obiectiva auctoritas quae in praemambula notitia elucet cognita, ita scilicet ut notitia ista non magis sit assentiendi ratio, quam mihi foret ratio videndi res latentes in tenebris, actio admoventis lumen candelae. Quippe actio admoventis lumen non esset nisi causa praesentiae luminis; causa vero videndi nulla alia praeter lumen ipsum. Et sic est proportionaliter in praesenti.

Si ergo prima expositio admittatur, iam sequitur quod fidei actus non est actus simplex atque incomplexus, sed actus constans compositione plurium iudiciorum seu assensuum: illius scilicet quo affirmatur revelata veritas, et illius quo affirmatur Dei auctoritas et revelatio, quandoquidem ille prior innititur huic posteriori, in eoque habet suum fundamentum, suamque velut consistentiam. Si vero admittatur expositio altera quae aliunde videtur sola genuina ac propria, sequitur opposita conclusio: actum fidei esse simplicem atque incomplexum actum, qui indivisim attingit rem revelatam ut creditam, et revelantis auctoritatem solum ut rationem credendi (¹). Intra hos fines agitur praesens controversia de analysi seu resolutione actus credendi.

(¹) Nota quid sit, obiectum attingi actu sive intellectus sive voluntatis *ut quod*, vel *ut quo seu propter quod*. Attingi *ut quod*, est attingi ut res, sive ut obiectum materiale quod affirmatur aut creditur aut appetitur. Attingi *ut quo seu propter quod*, est attingi mere ut ratio aliquid aliud affirmandi, credendi, appetendi. — Considera primo obiectum voluntatis. Certe finis duplamente per voluntatem attingitur. Ut *quod* appetitur, quando in finem ut in rem volitam fertur actus eius, utputa quando actu signato volo sanitatem. Ut *quo vel propter quod aliud appetitur*, quando voluntatis actus fertur in medium ut in rem volitam, ac per hoc ipsum, una eademque tendentia attingit finem ut rationem volendi medium, utputa quando actu distincto ab actu quo prius volui sanitatem, nunc volo medicinam. — Et idem est in intellectualibus, quia principium duplamente attingitur per intellectum. « Nam primo aliquis intelligit ipsa principia secundum se, postmodum autem intelligit ea in ipsis conclusionibus, secundum quod assentit conclusionibus per principia », ait S. Thomas 1-2, Q. 8, a. 3. Et idem habet Q. 12, a. 4.

§ I.

Et Suarez quidem ac De Lugo, quorum oppositae opinione visae sunt multis ita inter se comparari, ut tertiam possibilem viam non ferant, commune principium habent, quod credendi actus est quaedam virtualis saltem complexio iudiciorum (¹), per quae primo affirmatur Dei revelantis auctoritas, deinde et ex consequenti, ipsa res a Deo revelata. Proinde ad quaestionem hanc: quenam tibi ratio est credendi incarnationem? propria et formalis responsio est: *quia teneo Deum esse summe sapientem ac veracem*, et hoc mysterium revelasse. Nunc autem de hoc primario iudicio quod principium est seu fundamentum alterius, atque idcirco intrinsece ingreditur, et quidem per prius, ipsissimam actus credendi essentiam, integra quaestio reddit: quenam tibi est ratio tenendi tum auctoritatem Dei tum factum revelationis? Remanet igitur assignanda natura iudicii fundamentalis, et declaranda eius resolutio. In hoc autem puncto maxime dissentunt inter se duo praedicti theologi.

Suarez, de fide Disp. 3, Sect. 6-13, apprime considerans quod primum iudicium non potest esse minoris firmitatis quam alterum cuius causa et fundamentum est, vult auctoritatem Dei revelantis, non secus ac materiale obiectum revelatum, attingi *ut creditam* (²). Unde per ipsum, integer fidei actus hoc modo exponitur: *Credo incarnationem quia credo Deum illam revelasse, et credo Deum illam revelasse propter ipsam hanc creditam Dei revelationem*. Etenim, ait, quando Deus revelat aliiquid, exercite

(¹) Dico *saltem virtualis*, quia Suarez Disp. 6, Sect. 4, n. 5, ponit assensum fidei esse ita simplicem, ut per se non fundetur in discursu. Sed supra, Disp. 3, Sect. 12, n. 10, agens de modo quo obiectum formale per fidem attingitur, ait: « *Licet ille actus (fidei) videatur simplex, in illo includitur virtualis discursus, et ideo non potest certius adhaerere obiecto materiali quam formalis* ».

(²) « *Tertia proposito est, inquit, Disp. 3, Sect. 12, n. 10, revelationem divinam esse rationem formalem obiecti fidei... ut creditam fidei divina* ».